

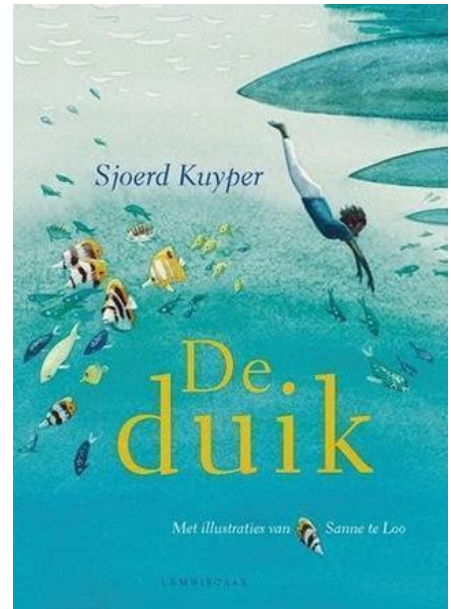
Algemene inleiding

Inleiding:

Het boek: De Duik

Inhoud: Ben je wel eens in het donker, bij nieuwe maan, op de pontjesbrug van Curaçao geweest? Dan kun je getuige zijn van een wonder. Want als je mensen in het water ziet duiken en onder de brug door ziet zwemmen, dan zie je dat ze heel even, slechts een seconde, verdwijnen. Ze verdwijnen naar vroeger, ze gaan terug in de tijd. Maar ze kunnen maar één dag in vroeger blijven. Als je te laat bent, kom je niet meer terug.

En dat laatste is precies wat er gebeurt met de vader van Roly. Roly's moeder denkt dat haar man er met een andere vrouw vandoor is en neemt Roly halsoverkop mee naar Nederland. Maar Roly weet een manier om zijn vader terug te halen. Gaat hem dat lukken?

Gevraagde voorbereiding:

Leerkracht:

- ouderbrief updaten en meegeven
- materialen verzamelen voor aankleding/uitbouwen rijke leeromgeving

Organisatie:

Onderwerpen in de lessen:

- 1 Tekstsoorten
- 2 Belevend lezen en filosoferen
- 3 Diversiteit
- 4 Inlevingsvermogen
- 5 Burgerschap

Extra's aanwezig in deze kist:

- Tijdlijn + wasknijper
- Poster pontjesbrug
- Poster slavernij
- Stamboom-invalposter (met whiteboardmarker beschrijfbaar)
- Diagram en naamkaartjes (met whiteboardmarker beschrijfbaar)

NB. Per les zijn enkele aanvullende materialen gewenst. Deze materialen zijn zo gekozen dat deze over het algemeen binnen een school of instelling beschikbaar zijn.

Suggesties voor een rijke leeromgeving

- Tijdlijn
  - Schilderijen uit de Gouden Eeuw
  - Krantenartikelen over diversiteit
  - Kaart Curaçao
  - Plaat Willemstad uit het boek
  - Foto's van plantages + woningen
  - Cartoons
  - Kettingen
  - Stereotiepe afbeeldingen
  - Boeken die uit de handel genomen zijn of aangepast zijn (Sjors & Sjimmie (oude versie), Negerhut van oom Tom, Sinterklaas van Charlotte Dematons etc.)
  - https://issuu.com/thiememeulenhoff/docs/00_3947-rijks-magazine_slavernij-lr?fr=sN2lwYjI3NjM3NDI (= online magazine over slavernij via Rijksmuseum/ Thieme Meulenhoff)
-

Opzet ouderbrief:

Beste ouders,

De komende periode gaan wij aan het werk met het boek De Duik van Sjoerd Kuyper en Sanne te Loo.

Via bibliotheek West-Achterhoek/Hogeschool Iselinge lenen wij bij dit boek een leskist met leesgesprekken. Elk kind heeft een eigen exemplaar en zal dit af en toe meenemen naar huis om uit te lezen. We nodigen u uit uw kind te volgen en het gesprek samen aan te gaan. Een overzicht van deze 'meeneemmomenten' leest u in bijgevoegd schema.

Het boek vertelt over de tijd van de slavernij, over tijdreizen, over verschillen tussen culturen en meer. We lezen samen het boek en spreken erover. De kinderen gaan in aansluiting op het boek o.a. op zoek naar denkbeelden, stereotyperingen en meningen over slavernij. Ook tijdreizen wordt vanuit een filosofische insteek gespreksonderwerp.

Met een vriendelijke groet,

<i>Les / datum</i>	<i>kijk/lees/bespreek-opdracht</i> <i>facultatief</i>	
<i>1</i>		
<i>2</i>		
<i>3</i>		
<i>4</i>		
<i>5</i>		

Les 1

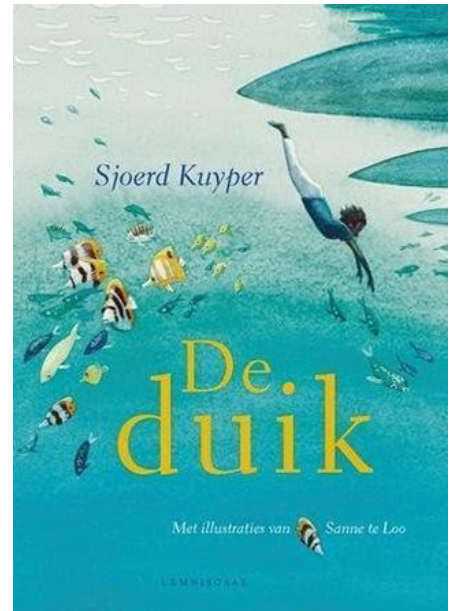
Het boek: *De Duik*, door Sjoerd Kuiper, met illustraties van Sanne te Loo

Inleiding

Vertel dat er een kist is gekomen met boeken erin, voor elk kind een. Deze boeken lenen we, dus we moeten er voorzichtig mee zijn. De komende weken gaan we dit boek op school en ook thuis lezen, erover praten en er allerlei opdrachten rond omheen doen.

Deel de boeken uit. Wie is de schrijver? En de illustrator? Waar denk je dat het boek over gaat? Waarom denk je dat? Lees de achterflap. Wat denk je nu? Wat zie je als je in het boek bladert?

In deze les lezen we de pagina's 9 - 37. We gaan daarbij in op een van de bijzonderheden van het boek, namelijk de verschillende tekstsoorten die erin voorkomen.

Gevraagde voorbereiding:

Leerkracht:

- Lees het boek vooraf.

Tijdsduur: ± 60 minuten

Organisatie:

- Gezamenlijk lezen t/m p.37

Benodigde materialen:

- Prent van de Sint Annabaai met de Pontjesbrug
- Kopie in te vullen tabel.

Begrippen narratologie:

- Personages
- Plaats
- Perspectief
- Taalgebruik

Rijke leeromgeving:

- prent
- tekstsoortenkaart
-

Lesdoelen:

- Ik kan de verschillende tekstsoorten en -genres herkennen en benoemen.
- Ik kan vertellen vanuit welk perspectief de hoofdstukken zijn geschreven.
- Ik kan vragen over de inhoud van het boek beantwoorden.
- Ik kan me verplaatsen in het gevoel van de hoofdpersonen.

Kern:

Lees p. 9-11 - Beschrijving Sint Annabaai.

Mogelijke vragen hierbij: De schrijver beschrijft de Annabaai vanuit de zintuigen. Geef voorbeelden. Wat heeft de brug te maken met Nederland? Wat bedoelt de schrijver met 'onzichtbaar dobberen in de schoot van de hemel'? Welk wonder zie je bij nieuwe maan op de Pontjesbrug? Hoe overtuigt de schrijver ons om het boek te willen lezen?

Lees p. 12-13 - Introductie hoofdpersonen

Mogelijke vragen hierbij: Waarom kiest de schrijver voor het tekstgenre 'sprookje'? Waarom noemt de schrijver het leven van Roly en Mila een sprookje? Zijn alle kinderen prinsen en prinsessen? Wat vind jij?

Lees p. 14-23 - Waarom Roly weggaat

Mogelijke vragen hierbij: Welke tekstvormen kom je tegen? Wat denkt Roly's moeder dat er gebeurd is met haar man? Wat vind je daarvan?

Lees p. 24-27 - lied van vriendje van de betovergrootmoeder van Mila

Wat voor tekstsoort is dit? Wie heeft deze ballade geschreven? Hoe noemt hij zichzelf? Waaraan kun je zien dat dit een oude tekst is? Hoe is het taalgebruik?

Lees p. 28-33 - vertrek Roly naar Nederland

'Wat je niet meer kunt delen, ben je zelf ook kwijt'. Wat bedoelt Mila met deze zin? Hoe verloopt het afscheid? Waarom geeft Roly boeken aan Mila? Wat is zijn doel?

Lees p. 34-37 - inleiding op de dagboeken van Roly.

Wat voor tekstsoort is dit? Hoe zie je het verschil? Wat valt op aan de data boven de blauwe stukken tekst? Wat moet Mila doen om te begrijpen wat Roly haar vraagt?

Welke tekstsoorten zijn we al tegengekomen? Wat vind je ervan dat er meerdere tekstsoorten zijn? Welke vind je het prettigst lezen waarom? Wie is de verteller in de verschillende hoofdstukjes?

Opdracht tijdens het lezen

Overzicht waarbij leerlingen zelf de lege kolommen van deze tabel invullen. Het gaat hier om de kolommen *Tekstsoort / tekstgenre*, *Perspectief* en *Wat vind ik ervan?*. In deze laatste kolom geven de leerlingen met 1 tot 5 sterretjes aan wat ze vonden van de keuze van het gekozen tekstgenre. Vind je het passend? Had je liever een ander genre gezien? Hoe meer sterren, hoe beter passend.

Hoofdstuk	Pagina	Tekstsoort - tekstgenre	Perspectief	Wat vind ik ervan?
De pontjesbrug	9-11	Informatief + betogend	De verteller	
Twee koningskinderen	12-13	Verhalend, sprookje	De verteller	

Ext/pontjesbrug/ochtend	14-17	Instructief - filmscenario	Regisseur, Roly, Mila	
Verdwaald in de tijd	18-21	Scene uit toneel/film	Regisseur, moeder R + Roly	
Scene 5: Ext/Bushalte/ochtend	22-23	Scene uit film/toneel	Regisseur, Mila, Roly	
Ballade van de witte spin Anansi	24-27	Lied	Matroos Michiel	
Scene 5: Ext/Straatje/middag	28-29	Scene uit film/toneel	Regisseur, Mila, Roly	
De boeken van Roly	30-33	Verhalend	De verteller	

Lege tabel, door leerlingen in te vullen

Hoofdstuk	Pagina	Tekstsoort - tekstgenre	Perspectief	Wat vind ik ervan?
De pontjesbrug	9-11			
Twee koningskinderen	12-13			
Ext/pontjesbrug/ochtend	14-17			
Verdwaald in de tijd	18-21			
Scene 5: Ext/Bushalte/ochtend	22-23			

Ballade van de witte spin Anansi	24-27			
Scene 5: Ext/Straatje/middag	28-29			
De boeken van Roly	30-33			

Verwerkingsopdracht

Mila vindt het afscheid nemen van Roly op het vliegveld heel lastig. Allerlei gevoelens lopen door elkaar heen: verdriet, wanhoop, boosheid, onbegrip. Ze zegt niets en het enige wat ze doet is naar Roly kijken. Ze had zoveel dingen willen zeggen en misschien nog wel meer dan dat.

Verplaats je in Mila en schrijf een afscheidstekst voor Roly waarin haar gevoelens terugkomen. Kies zelf, net als in dit boek, welke tekstsoort je gebruikt.

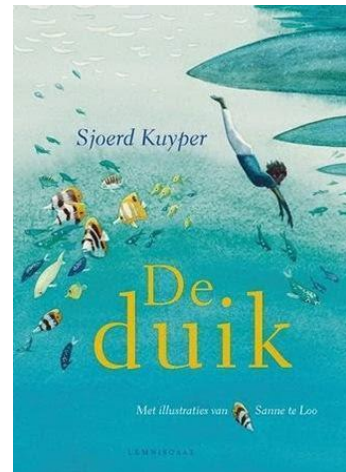
(Deze schrijfoopdracht hoeft niet af in deze les.)

Les 2

Inleiding:

In het boek *De duik* speelt tijdreizen een rol. Reizen door de tijd, toekomst verleden... o.a. het hoofdstuk 'Het geheim van de tijd' (blz. 66 t/m 73) geeft een mooie aanleiding tot filosoferen met kinderen. In deze les introduceren we het begrip tijdreizen aan de hand van het fragment 'De kracht van de geest'. Het fragment 'Verdwaald in de tijd' (blz 18 t/m 21), dat al gelezen is, tipt het reizen naar het verleden al aan.

Lees samen met de kinderen het fragment blz 40 t/m 47. De bijlage (Pontjesbrug) kan gebruikt worden om het tijdreizen te visualiseren / uit te tekenen voor / met de kinderen.

Gevraagde voorbereiding:

Leerkracht:

- vergrote afdruk van de Pontjesbrug klaarleggen
- lezen van het fragment
- filosofische vragen selecteren
- evt. knutselmateriaal verzamelen

Leerlingen:

Lesdoelen:

Ik kan mijn gedachten over de tekst die ik lees verwoorden.
Ik kan vertellen hoe ik over de betekenis van tijdreizen denk.

Tijdsduur: ± 60 minuten

Organisatie:

- inleiding klassikaal
- kern gespreksvorm / coöperatieve werkvorm naar keuze bijv. binnenkring/buitenkring
- afsluiting klassikaal

individueel bij creatieve werkvorm

- afsluiting klassikaal

Benodigde materialen:

- prent Pontjesbrug (vergroot)
- filosofische vragenkaartjes
- knutselmateriaal (bij keuze creatieve werkvorm)

Begrippen narratologie:

- opbouw
- perspectief
- interpretatie

Rijke leeromgeving:

pontjesbrug met een toelichting op tijdreizen; de filosofische vragen hangen.

Kern:

Bespreek samen het gelezen fragment.

Mogelijke vragen zijn:

Wat zie je?

Wat valt je op? (inhoud/lay-out/perspectief ...)

Wat is er aan de hand? Hoe zou dat zijn? Heb jij zoiets wel eens meegemaakt en zo niet kun je het je dan voorstellen?

Wie is er aan het woord, denk je?

Wat valt je op aan het taalgebruik? (valt hen die éne Engelse zin op?)

Welke woorden/zinnen roepen een vraag op, zijn onduidelijk voor je? Wat denk je dat het zou kunnen betekenen?

Waarom zou hij dat gezegd hebben?

Hoe zou het voelen voor Mila om dit te lezen?

Achtergrondinformatie voor de leerkracht

Opvallende zinnen/woorden

*vliegen door de kracht van de geest

*de diepte van het heelal in

*Je moet er niet aandenken om in je zwembroek door het verleden te banjeren

*Het was 3 november 2013 en ze waren op weg naar 26 augustus 1914

*dokkeren

*ik vertel het je nu dan kun je nu verbaasd zijn

*het geheim van de tijd

*nieuw geld was niet geldig hier en oud geld was duur in 2013

*Je mag wel u zeggen hoor, zei de matroos

*zwart met wit

*Denk je dat ik geen opa kan worden?

* de Engelse zinnen en dan met name 'Someone can go back there and pick you up'

Laat kinderen met elkaar of onder leiding van een volwassene praten over **enkele** van onderstaande filosofische vragen.

Het is ook een optie te kiezen voor een creatieve verwerkingsopdracht

Zie beide bijlagen hierachter.

(Beide werkvormen doen is ook een optie, maar dan moet er buiten deze les om wat tijd ingepland worden in het rooster; bijvoorbeeld tijdens de creatieve vakken)

Slot: Nabespreken van het gemaakte werk in de creatieve verwerking.

Kijkvraag: Wat zie je? Wat doet het met je? Op welke manier is 'tijd', 'reizen', 'verdwaald' uitgebeeld?

Opdracht voor het volgende gesprek:

- geen huiswerk

Bij een tijdreis achteruit wil ik naar ..... (vul aan)
Als er geen tijd is ..... (vul aan)
Stel je maakt een tijdreis naar keuze. Wil je vooruit of achteruit in de tijd? Leg je keuze uit.
Mijn reis door de tijd zou gaan naar ..... (datum) en ..... (bestemming/plek), omdat ..... (uitleg)
Wat is volgens jou het geheim van (de) tijd?
Met te veel tijd ..... (vul aan)
Wat betekent tijd voor jou?
Bij een tijdreis vooruit ben ik het meest benieuwd naar ..... (vul aan)

Verwerkingsopdracht: een creatieve uitwerking. Materiaalkeuze in overleg tussen lkr/leerlingen

Een van de hoofdstukken uit het boek *De Duik* heet “Verdwaald in de tijd” (blz 18 t/21)
Hoe ziet ‘verdwaald in de tijd’ er voor jou uit? Kun je er een beeld van geven/bij maken ? (tekening, schildering, kleiwerk, compositiefoto ...)

Hulpvragen om leerlingen op ideeën te laten komen:

Wat betekent verdwaald? Wat is tijd? Hoe ziet het eruit? Aan welke kleuren denk je? Is er een bepaald voorwerp waar je direct aan denkt? Of een bepaalde beweging? Hoe herken je een bepaalde tijd (periode)?

Suggestie voor kinderen die niet op een eigen idee komen:

Duikbril maken met in de “kijkgaten” een tekening over het tijdvak waarheen gereisd is. Een deel van een tijdlijn waarin verschillende tekeningen verschillende periodes tonen. Een strip waarin personages voor en/of achteruit reizen in de tijd. (Laat verschil in omgeving zien)

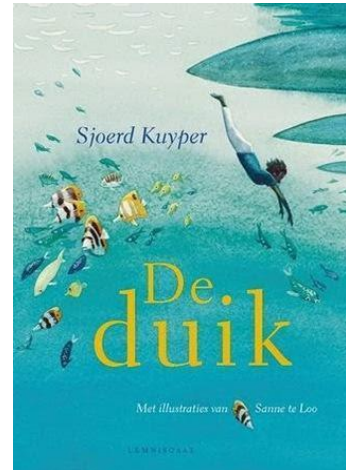
Les 3

Inleiding:

De duik gaat natuurlijk over Roly's vader die verdwaald raakt in de tijd. Ook stereotypering, generalisatie en discriminatie spelen een rol. Daar wordt in deze les op ingezoomd. Het geeft de leerlingen de mogelijkheid om vanuit verschillende kanten naar één verhaal te kijken. Zijn alle discriminerende mensen in dit boek slecht? Of wisten ze niet beter?

Ook wordt gekeken naar de eigen rol van leerlingen. Wat generaliseer je zelf? Heb jij ook wel eens discriminerende dingen gezegd? Bewust of onbewust?

Een les in diversiteit en sociale vaardigheden, aan de hand van een prachtig geïllustreerd kinderboek.

Gevraagde voorbereiding:

Leerkraft:

- Wees je bewust van achtergronden van leerlingen. Check vooraf ook de film in de link (<https://www.youtube.com/watch?v=AE01mOC-Fa0>)
- Verrijken van de leeromgeving.
- Kennis over het slavernijverleden is prettig.

Leerlingen:

- Lezen tot bladzijde 65, tot: *Het geheim van de tijd*.

Tijdsduur: ±60 minuten

Organisatie:

- Voorkennis ophalen, waar stonden we in het boek? Klassikaal
- Klassikaal lezen tot bladzijde 73.
- Klassikaal discussiëren over diversiteit in het boek. Welke invloed heeft tijd?
- Vertalen naar het heden.

Benodigde materialen:

- Veilig klimaat voor een discussie.
- Diagram en de naamkaartjes voor het plaatsen van hoofdpersonen uit het boek.

Begrippen narratologie:

- Personages
- Handeling
- Beweegredenen
- Perspectief
- Vertelde tijd
- Tijd

Lesdoelen:

Ik kan zoeken naar meningen en emoties in een tekst en deze in de context van de tijd plaatsen.

Ik kan mijn mening over een verhaal met argumenten onderbouwen.

Rijke leeromgeving:

- Plaat van een marineschip van uit ca.1914
  - Slavernijartikelen (ketting, katoen, platen/schilderijen)
  - kaart woordenschat diversiteit
  - Fragment over slavernij (Deze is over Suriname, maar wel vergelijkbaar. check VOORAF of dit filmpje geschikt is): <https://www.youtube.com/watch?v=AE01mOC-Fa0>
-

Kern:

Introduceer na het gezamenlijk lezen de eigenlijke les:

In het boek hebben we nu woorden als *negerinnetjes* gelezen. Ook wordt er nogal gediscrimineerd. Dat begint al in het boek als Roly's moeder, die blank is, de zwarte mannen generaliseert. Ook noemt Roly in zijn opstel de Nederlanders 'laf'. Wat vinden jullie: Is de matroos Michiel Langeree een racist of wist hij niet beter en valt hij inderdaad wel mee? Waren Nederlanders laf? Waarom?

Discussieer met de klas over deze stellingen. Als handvat hieronder enkele passages uit het boek tot nu toe:

- p.20: *gesprek Roly en moeder. Ze generaliseert zwarte mannen.* Ken je meer vooroordelen? (Belgen dom, Chinezen eten rare dingen, Schotten hebben allemaal een Kilt aan zonder iets eronder)
- p.22-23: *Roly vertelt Mila over Roly's moeder die donkere mannen generaliseert. Daarna vertelt Mila dat het bij haar in de familie juist andersom zat!* Gaan alle mannen er dan na verloop van tijd vandoor?
- p.20: *De moeder van Roly gaat 'Naar huis', naar Nederland.* Is dit voor Roly ook een thuis?
- p.53: *Nederlanders zijn "laf" omdat ze nooit sorry hebben gezegd.* Vraag naar een mening.
- p.71: *Michiel Langeree zegt 'Negerinnetjes'.* Kun je dat nu nog maken? En vroeger? Waar komen de scheldwoorden van nu vandaan? Kwetsen die iemand?
- p.73: *Roly's vader: 'Voor iemand uit 1914 valt hij nog best mee, hij praat tenminste gewoon met ons.'* Wat is jouw mening hierover? Wil jij met dictators praten? En als je boos bent op iemand? Praat je dan? Of negeer je diegene?

Kijk vervolgens nog eens terug op de generalisaties van punt 1. Zijn ze terecht?

Leg eventueel een link naar hedendaagse gebeurtenissen. Anno 2021 bijvoorbeeld: Oeigoeren in China, Rohingya in Bangladesh, Dictators in Noord-Korea en Wit-Rusland, de LHTBI+ acceptatie. Wat verandert in het standpunt van de leerlingen na deze les?

Slot:

De volgende hoofdstukken: *Dood in de golven* en *Ik blijf altijd bij haar* bevatten ook stereotypering, racisme en generalisatie. Toch wordt er ook begrip gevormd voor de actie van Michiel Langeree en voor Roly's vader. Mila krijgt bovendien door wat ze moet doen om de situatie, ontstaan door onbegrip en cultuurverschil, op te lossen. Kom hier met de leerlingen op terug aan het begin van de volgende les! Vul na deze, of de laatste les met de leerlingen het bijgeleverde schema met namen uit het boek. Hier gaat het om meningsvorming. Welke persoon is een goed persoon? Kan een persoon die discrimineert een goed persoon zijn?

Passages die interessant zijn om op terug te komen volgende les:

Roly, P79: “Ik wou dat ik zwart was, echt zwart”
Mariniers tegen Roly’s vader, P84: “Flink schrobben”

Opdracht voor het volgende
gesprek:

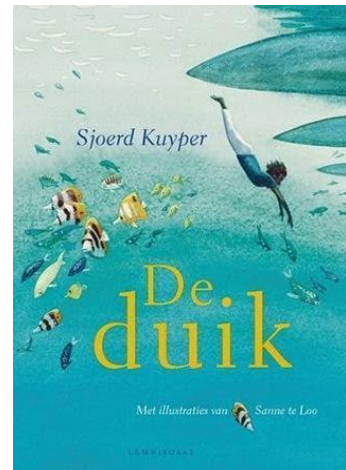
- Lezen tot en met
bladzijde 81
  - Schrijf kort op wat je is opgevallen in het
hoofdstuk *Dood in de golven*.
-

Thuisopdracht: zoek krantenartikelen/filmpjes over discriminatie etc.

Les 3

Inleiding:

In het boek *De duik* speelt tijdreizen een rol. Reizen door de tijd, toekomst en het verleden. Ook hierbij kan de bijlage (pontjesbrug) gebruikt worden om het tijdreizen te visualiseren / uit te tekenen voor / met de kinderen.

Gevraagde voorbereiding:

Leerkracht:

- Pontjesbrug (bijlage) vergroot op digibord of vergroot uitprinten.
- Lezen van blz. 82 tot het eind.
- Vragen om na te kunnen praten selecteren.
- Lijntjespapier klaarleggen

Lesdoelen:

- Ik kan de informatie uit het boek omzetten in een creatieve opdracht.
- Ik kan gevoelens van de hoofdpersoon verwoorden.

Leerlingen:

- Lezen blz. 72 tot en met 81

Tijdsduur: 60 minuten

Organisatie:

- Inleiding: blz. 82 tot en met 94 klassikaal lezen.
- Kern: in een kringgesprek voeren over wat er gelezen is.
- Afsluiting zelfstandig lezen blz. 92 tot en met het eind.

Benodigde materialen:

- Afbeelding Pontjesbrug
- Vragen (zie kern)
- Lijntjespapier

Begrippen narratologie:

- Tijd
- Perspectief

Rijke leeromgeving

- Al het verzamelde materiaal bij voorgaande lessen.
-

Kern:

Na het lezen van blz. 82 tot en met 94 wordt het fragment samen besproken. Mogelijke vragen kunnen zijn:

Vragen bij blz. 82 tot en met blz. 89:

- Wat is je opgevallen? (inhoud, lay-out, perspectief, motief etc.)
- Welk gevoel kreeg je toen je dit fragment las?
- Vanuit wie wordt het verhaal verteld?
- Waar kan dit fragment instaan? (dagboek bijv.) Waarom denk je dat?
- Was er nog een andere manier mogelijk om Michiel tegen te houden?

Vragen bij blz. 90 tot en met blz. 94

- Waarom heet dit hoofdstuk 'het allersmerigste wat een man kan doen'?
- Wat betekent verraad? Kun je een voorbeeld noemen?
- Hoe zou jij je voelen als je iemand moet verraden?
- Wat zou er in de brieven van Michiel staan?
- Waarom staan er bovenaan twee jaartallen (2014 en 1914)? Waaraan kun je dan zien?

Kinderen kunnen met elkaar over bovenstaande vragen praten.

Slot:

De leerlingen lezen zelfstandig het boek uit.

Verwerkingsopdracht:

- Rap/gedicht waar liefde uitspat.
of
- Hoe zou jij laten merken dat je iemand heel erg leuk vindt? (vlog, filmpje/tiktok/ etc.) in tweetallen

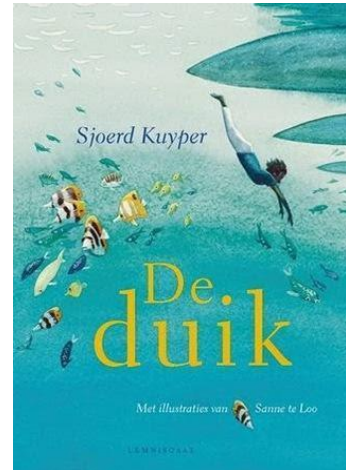

Les 5

Inleiding:

In het boek *De duik* komt een aantal controversiële onderwerpen ter sprake. Deze onderwerpen komen in het boek terug in zowel de stukken die zich in het verleden afspelen als de stukken in het heden. Omdat deze onderwerpen tijdloos zijn, zijn het mooie onderwerpen om over in gesprek te gaan met de klas in de vorm van een stelling.

Hieronder worden twee stellingen uitgewerkt die voor de les gebruikt kunnen worden. De leerkracht kan natuurlijk ook bij een ander onderwerp uit het boek een stelling formuleren. Dan dienen deze vragen ter voorbereiding voor de eigen stelling.

Gevraagde voorbereiding:

Leerkracht:

- Kiezen van een stelling die het meeste past bij de eigen klas (1 van de gegeven stellingen of een eigen)

Leerlingen:

- Eventueel de fragmenten die bij de stelling aansluiten opnieuw lezen.

Tijdsduur: 30-45 minuten

Organisatie:

- Stelling 1:
- Optioneel:
  - Gezamenlijk lezen van het opstel van Roly.
  - Stelling op het bord.
  - Klassenopstelling aanpassen voor “voor en tegen” de stelling.
- Stelling 2:
- Optioneel:
  - Gezamenlijk lezen van belangrijke stukjes uit de volgende hoofdstukken:
    - Het geheim van de tijd.
    - De dood in de golven.
    - Het allersmerigste wat een man kan doen.

Lesdoelen:

Ik kan met argumenten aangeven of ik het wel of niet eens ben met een gegeven stelling.

Ik kan mijn gevoel verwoorden bij een gelezen fragment.

Ik kan mij verplaatsen in een personage uit een boek en daar woorden aan geven.

Benodigde materialen:

- Het boek *De duik*
- Hulpmiddelen die bij de eigen klas ingezet worden bij het bespreken van een stelling. Denk hierbij aan ‘‘voor of tegen’’ bordjes, opstelling van de klas, of het bord om argumenten op te schrijven.

Begrippen narratologie:

- Belevingsvragen

Rijke leeromgeving

- Al het verzamelde materiaal bij voorgaande lessen.
-

Kern:

De stelling die gekozen is, wordt klassikaal behandeld. Hieronder staan twee stellingen als voorbeeld uitgewerkt.

Stelling 1:

Slavernij is de schuld van ‘‘Koning Gorilla’’ (p. 48-53)

Bijpassende belevingsvragen:

- Hoe voel jij je nadat je dit opstel hebt gelezen. Hoe denk je dat Roly zich voelt tijdens het schrijven van dit opstel?
- Wat vind je van de mening van Roly, ben je het met Roly eens?
- Is er een stukje dat je grappig of verdrietig vindt?
- Vind je dat iemand schuldig is aan de slavernij?

Stelling 2:

De betovergrootvader van Roly is een ‘‘nare man’’ / racistisch.

- Is er een stukje dat je grappig vindt of misschien wel een beetje vreemd?
- Hoe zou jij je voelen als je je betovergrootvader zou ontmoeten?
- Hoe zou jij je voelen als je je betovergrootvader zou ontmoeten en het zou Michiel Langeree zijn?
- Welk gevoel krijg je als je dit stuk hebt gelezen? Wat vind je van Michiel Langeree?

Het doel van deze vragen is om met de leerlingen in gesprek te gaan over hun standpunten. Niet alle vragen hoeven dus behandeld te worden.

Het zou natuurlijk helemaal mooi zijn om deze stellingen om te zetten naar de actualiteit van nu. Dit kan met vragen als:

- Denken jullie dat er nu nog slavernij voorkomt?
- Is discriminatie racisme? Of is racisme discriminatie?
- Komt er racisme/discriminatie voor in Nederland/onze school? Kun je daar iets over vertellen?

Slot:

Bespreek met de leerlingen wat ze gedaan hebben tijdens deze lessenserie. Kijk terug naar de opdrachten en gesprekken die de leerlingen gehad hebben. Hoe hebben ze het boek ervaren na deze opdrachten.

Bijlage 1

De Pontjesbrug

Bijlage 2

Diagrammenopdracht

Eindopdracht: Eigen waardeoordeel

We zijn enkele lessen bezig geweest met het boek *De Duik*. Kijkend vanuit het diversiteitsoogpunt kun je personages wegzetten in een diagram. Waar plaatsen jij en de leerlingen de personen? Het gaat om meningen, vraag leerlingen kritisch te denken en de personen in de juiste tijd te plaatsen. Niet iedereen hoeft het eens te zijn! Waar komen Mila, Roly, Roly's vader, Roly's moeder, Koning Willem III, Michiel Langeree? Welke andere personen zou je eventueel nog kunnen plaatsen?

Print bij voorkeur het diagram op A3 formaat en laat de leerlingen in groepjes de namen erin plaatsen (eventueel knippen uit tabel hieronder). Uiteraard kan het diagram ook op het digibord worden overgenomen voor een klassikale sessie.

Mila	Roly
Roly's Vader	Roly's Moeder
Michiel Langeree	Koning Willem III
De man uit de toekomst	...
...	...
...	...
...	...

Diagram bij opdracht 4